

Η αβάσταχτη μοναξιά της Αστικής Τάξης

Του Αντρέα Παναγιώτου

Περίμενα για αρκετό καιρό την έκδοση του βιβλίου του Χρ. Οικονομίδη. Διάβαζα κατά καιρούς άρθρα του, αλλά με εντυπωσίασε ένα κείμενο του στο “Φιλελεύθερο”, πέρσι το Φθινόπωρο. Μέσα στις γνωστές εθνο-υστερίες της προεκλογικής περιόδου ο κ. Οικονομίδης έκανε μια σοβαρή, νηφάλια, νούσιμη ανάλυση της Ιστορικής μας πορείας και των ευθυνών της πλειοψηφίας για τη θλιβερή κατάσταση στην οποία βρίσκεται ακόμα η γλυκεία χώρα. Ήταν μια γενναία φωνή.

Μετεκλογικά η θέση του κ. Οικονομίδη αναβαθμίστηκε. Δεν ήταν απλά μέλος του ΚΕΒΕ και ηγετικό στέλεχος της αστικής τάξης, αλλά και πατέρας του νέου υπουργού Οικονομικών. Και όταν ένας επιστολογράφος αναρωτήθηκε την περασμένη Άνοιξη, μέσα στο πνεύμα του νεοεθνικισμού που ξεσήκωσε η άνοδος του κ. Κληρίδη στην εξουσία, γιατί σταμάτησε να αρθρογραφεί ο κ. Οικονομίδης, ο τελευταίος απάντησε (ή δικαιολογήθηκε) ότι ετοιμάζει το βιβλίο του. Βρήκα το βιβλίο την Παρασκευή στο περίπτερο και πριν προλάβω να το μετροφυλλίσω, είχε γίνει, την Κυριακή, πρωτοσέλιδο θέμα στην “Αλήθεια” και τις επόμενες μέρες ακολούθησε μια σχετικά ήπια αψιμαχία για το δημοσίευμα της εφημερίδας.

Η “Αλήθεια” επικεντρώθηκε στην αναφορά και τα υπονοούμενα του κ. Οικονομίδη για την ευθύνη του Μακαρίου για την εισβολή του 1974. Λίγο πολύ ο κ. Οικονομίδης εισηγείται ότι ο Μακάριος έχει ευθύνη για την εισβολή, γιατί στην ομιλία του στο Συμβούλιο Ασφαλείας, την 19η Ιουλίου, λίγες ώρες πριν την απόβαση, είπε (σύμφωνα με τον κ. Οικονομίδη) “το πραξικόπημα της ελληνικής χούντας ήταν εισβολή απ’ έξω και από τις συνέπειες της θα υποφέρουν και οι Τουρκοκύπριοι” (τα εισαγωγικά είναι του κ. Οικονομίδη), το οποίον χρησιμοποιεί η Τουρκία για να δικαιολογήσει την εισβολή. Η παραποίηση είναι σχεδόν ανεπαίσθητη. Και σαφέστατα ιδεολογική. Σύμφωνα με τους κώδικες του γραπτού λόγου όταν κάτι μπαίνει σε εισαγωγικά, όπως η φράση “το πραξικόπημα... οι Τουρκοκύπριοι”, τότε αναφερόμαστε στα λόγια κάποιου άλλου εκτός από το συγγραφέα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, αφήνεται να νοηθεί ότι αυτά είναι τα λόγια του Μακαρίου. Το γνήσιο απόσπασμα της ομιλίας του Μακαρίου, ωστόσο, διαφέρει ελαφρώς και όταν τοποθετηθεί στο πλαίσιο των τότε συζητήσεων, αποκτά εντελώς διαφορετικό νόημα... Ο Μακάριος είπε...

“...Τα γεγονότα στην Κύπρο δεν αποτελούν εσωτερική υπόθεση των Ελλήνων της Κύπρου. Οι Τουρκοκύπριοι επηρεάζονται και αυτοί. Το πραξικόπημα της ελληνικής χούντας είναι εισβολή και από τις συνέπειες θα υποφέρει ολόκληρος ο λαός της Κύπρου, Έλληνες και Τούρκοι” (σ. 195).

Η φράση που αναφέρει σε εισαγωγικά ο κ. Οικονομίδης, δεν υπάρχει πουθενά αυτούσια στο κείμενο. Αντίθετα, το κείμενο αρκετά προσεκτικά αντικρούει τη θέση της ελληνικής κυβέρνησης και των πραξικοπηματιών ότι ήταν “εσωτερική υπόθεση” των Ελληνοκυπρίων η 15η Ιουλίου και εστιάζει τη θέση του Μακαρίου (και της πλειοψηφίας που του συμπαραστάθηκε) στην κυριαρχία και την Ανεξαρτησία της διακοινοτικής Κυπριακής Δημοκρατίας. Ο Μακάριος αναφέρεται στον κυπριακό λαό, σαν σύνολο (Έλληνες και Τούρκοι) και όχι ξεκάρφωτα στους Τουρκοκύπριους όπως αφήνει να νοηθεί ο κ. Οικονομίδης. Και είναι ακριβώς αυτή η θέση του Μακαρίου (ότι οι εξωτερικές επεμβάσεις είναι ενάντια στο σύνολο του κυπριακού λαού, ανεξαρτήτως κοινότητας) που είναι η βάση της διεθνούς μας θέσης μέχρι σήμερα ενάντια στην παρουσία του τουρκικού στρατού κατοχής. Αν ο Μακάριος επικεντρωνόταν στην ελληνοκυπριακή κοινότητα θα είχε ουσιαστικά αποδεχθεί τη διχοτόμηση - αν η Ελλάδα μπορούσε να παρεμβαίνει στρατιωτικά στην ελληνοκυπριακή κοινότητα γιατί να μη δικαιούται να παρεμβαίνει και η Τουρκία στρατιωτικά στην (ή υπέρ) της τουρκοκυπριακής κοινότητας; Ο Μακάριος χάραξε ουσιαστικά εκείνη τη στιγμή (είτε το καταλάβαινε

ή όχι) τη γραμμή άμυνας που δε θα κατάφερνε να παραβιάσει η Τουρκία ούτε το 1974 ούτε τα επόμενα 20 χρόνια. Ο Μακάριος (και αυτή θα ήταν δικαιολογημένη κριτική) άργησε πολύ να καταλάβει το ιστορικό νόημα της Κυπριακής Δημοκρατίας - έστω κι αν ειρωνικά αυτός ο ίδιος εκπροσωπούσε αυτό το νόημα στα μάτια των υποστηριχτών του.

Δεν είμαι απ' αυτούς που υποστηρίζουν ότι ο Μακάριος πρέπει να είναι υπεράνω κριτικής. Και συμφωνώ με τον αρχισυντάκτη της "Αλήθειας" ότι μερικές φορές οι αντιδράσεις στην κριτική του Μακάριου θυμίζουν ατμόσφαιρα ιεροσυλίας άλλων εποχών.

Υπάρχουν άνθρωποι που δε συμπάθησαν ποτέ το Μακάριο σ' αυτή τη χώρα και έχουν κάθε δικαίωμα να εκφράσουν τις απόψεις τους. Είναι άλλωστε ανάρμοστο για τον ίδιο το Μακάριο, αυτή, η μετά θάνατον, λογοκρισία πάνω στο έργο του. Ο Μακάριος υπήρξε ο πιο σημαντικός Κύπριος των τελευταίων αιώνων και μια ιστορική φυσιογνωμία ανάλογη του Ευαγόρα στην αρχαιότητα και του Πέτρου του Α' στο Μεσαίωνα. Έβαλε την Κύπρο στο διεθνή χάρτη της Μοντέρνας εποχής (ποιος δε γνώρισε κάποιον ξένο που μόλις άκουγε "Κύπρο" δεν απαντούσε αμέσως "α... Μακάριος";) Υπήρξε η χαρισματική φυσιογνωμία που έκανε τη μεταφορά (και τη νομιμοποίησε) από τον παραδοσιακό θεσμό της Κυπριακής Αυτοκυβέρνησης (την Αυτοκέφαλη Κυπριακή Εκκλησία) στο μοντέρνο κοσμικό πλαίσιο της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Κάποιος μπορεί να πει ότι προσπαθήσαμε, σαν ιθαγενείς της γλυκείας χώρας, για 1000 χρόνια (από τον καιρό του Ισαακίου και του Αγίου Νεοφύτου) να πετύχουμε αυτή τη μεταλλαγή. Μπροστά στο Ιστορικό μεγαλείο του ανθρώπου είναι μικρότητα να φοβόμαστε να συζητήσουμε τα λάθη του. Είναι από τα λάθη, από τις αντιφάσεις από την ανθρώπινη διάσταση που αναδεικνύεται κάποιος στον Ιστορικό του ρόλο - όταν παρόλα αυτά και μετά απ' αυτά δημιουργεί Ιστορία. Ο Μακάριος ανήκει στην Ιστορία - και της γλυκείας χώρας και της παγκόσμιας κοινωνίας. Σαν άνθρωπος, όχι σαν άγιος.

Υπάρχει και το ανάποδο ερώτημα. Γιατί άνθρωποι σοβαροί και νούσιμοι (όπως ο κ. Οικονομίδης ή ο κ. Κωνσταντινίδης) διακινδυνεύουν είτε τη δημοτικότητα τους (κριτικάροντας το Μακάριο σαν ιερό μύθο) είτε τη σοβαρότητα τους (όταν η κριτική τους εστιάζεται σε παραποιήσεις - όπως για την ομιλία στον ΟΗΕ). Υπάρχει κάτι το ανάμεικτα γενναίο και ύποπτο (ύποπτο για περαιτέρω προβληματισμό - όχι για προδοσιολογία) σ' αυτή τη στάση.

Ο κ. Οικονομίδης όπως φαίνεται και από το βιβλίο του, είναι ένας διαυγέστατος Κύπριος και ένας πολίτης με βαθύτατη την αίσθηση του δημοσίου καθήκοντος και ήθους. Έγραψε επιστολές, μελέτες, σημειώσεις σε υπουργούς, Προέδρους και πρεσβευτές και αφιέρωνε ένα τεράστιο μέρος του ελεύθερου του χρόνου σαν σπονδή - συνεισφορά στην γλυκεία χώρα. Και αυτή η ίδια η πρόσφατη έκδοση είναι ένα αφιέρωμα ζωής στην Κύπρο. Από κάποιον που την αγάπησε πραγματικά. Η "Αλήθεια" και ο κ. Κωνσταντινίδης, είναι μια εφημερίδα με τους οποίους είτε συμφωνείς είτε διαφωνείς μαζί τους πρέπει να του αναγνωρίσεις, τουλάχιστον το θάρρος της γνώμης τους, ιδιαίτερα απέναντι στις συναισθηματικές εξάρσεις και ακρότητες της πλειοψηφίας.

Γιατί λοιπόν, αυτοί οι άνθρωποι, αυτοί οι διανοούμενοι (και θα μπορούσαμε να προσθέσουμε και τον κ. Ευδόκα και άλλους) τα έχουν με το Μακάριο; Δε νομίζω, να είναι απλά θέμα απωθημένων - έτσι κι αλλιώς δεν ξέρω την προσωπική Ιστορία του καθενός και σ' αυτό το επίπεδο ανάλυσης η προσωπική ψυχολογία δε νομίζω να έχει και τόση σημασία. Είναι άραγε, όπως λένε, μόνο θέμα απομυθοποίησης και αποκατάστασης της Ιστορικής αλήθειας; Ή μήπως, έχει να κάνει και με το γεγονός ότι ο Μακάριος είναι σήμερα λαϊκός μύθος της κεντροαριστεράς (όπως ήταν της κεντροδεξιάς τη δεκαετία του 1950);

Ας μου επιτραπεί μια ταξική ερμηνεία: Τόσο ο κ. Οικονομίδης όσο και η "Αλήθεια" (και ο ίδιος ο πρόεδρος νομίζω) εκφράζουν την ιδεολογία της φιλελεύθερης Αστικής Τάξης και των αντίστοιχων μικρομεσαίων στρωμάτων. Ίσως οι Ιστορικοί του μέλλοντος να ανακαλύψουν κάποτε το αόρατο νήμα

που συνδέει το βενιζελικό πολιτευτή Χατζηπαύλου της δεκαετίας του 1920 με το κόμμα της Προόδου του Λανίτη και τους κεντρικούς πολιτικούς που συνεργάστηκαν με την Αριστερά τη δεκαετία του 1940 (με επιφανέστερο τον Κληρίδη πατέρα) - και ύστερα αυτούς τους πολιτικούς τους πολιτικούς με τους γενικά νηφάλιους, αλλά δυστυχώς άφωνους δημόσια, παράγοντες (με ελάχιστες εξαιρέσεις όπως ο Λέλλος) της δεκαετίας του 1960 και τη σημερινή πολιτική που εξέφραζε ο κ. Βασιλείου και που εκφράζει σήμερα η μια πτέρυγα του ΔΗΣΥ και εν μέρει η "Αλήθεια".

Νομίζω ότι το έργο του Χριστοφή Οικονομίδη ανήκει φιλοσοφικά και πολιτικά σ' αυτή την παράδοση. Μια παράδοση που καταλάβαινε τι έλεγε ο Βενιζέλος μετά το 1922, που τόνιζε την ανάγκη για εκδημοκρατικοποίηση και αυτοκυβέρνηση από τη δεκαετία του 1940, που αντιλαμβάνονταν την ανάγκη σύσφιγξης των σχέσεων με τους Τουρκοκύπριους και τις ευθύνες της πλειοψηφίας και που διαισθανόταν τη δυνατότητα εξέλιξης της Κύπρου σε εμπορικό αλλά και πνευματικό κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου.

Μια νούσιμη πολιτική που εξέφραζε και εκφράζει και μερικά από τα ιστορικά οράματα της αστικής τάξης - τη δημοκρατία, την οικονομική ανάπτυξη, την καλλιέργεια ενός δημόσιου ήθους που προϋποθέτει και τη σύγκρουση με την πλειοψηφία και το φανατισμό στη Δημόσια σφαίρα όπου διαμορφώνεται η κοινή γνώμη.

Η αστική τάξη που δημιουργήθηκε αυτό τον αιώνα στη γλυκεία χώρα, είχε αυτά τα οράματα - τουλάχιστον μερικοί από τους διανοούμενους και του πολιτευτές της. Και σ' αυτό το πλαίσιο η αντιπαράθεση με την Εκκλησία, και το Μακάριο σαν Αρχιεπίσκοπο - Πρόεδρο, είναι και λογική και αναμενόμενη. Είναι σύγκρουση δυο κόσμων. Όμως, όπως και αλλού άλλωστε, στις καίριες στιγμές η αστική τάξη και οι ιδεολόγοι της δείλιασαν. Μπροστά στο φόβο του κινήματος των ταπεινών (τον κομμουνιστικό κίνδυνο) οι αστοί μας ηγήθηκαν, χρηματοδότησαν και ανέχθηκαν τον εθνικισμό, το νεοφασισμό, τον αυταρχισμό ή ακόμα και την παρολίγον κατοχή της χώρας. Πώς να σχολιάσει κανείς τα ακόλουθα δυο (ασχολίαστα από το συγγραφέα) στοιχεία στο βιβλίο του κ. Οικονομίδη;

α) Το 1960, υπήρχε "μυστική συμφωνία κυριών" να τεθεί το ΑΚΕΛ εκτός νόμου - κάτι που ο Μακάριος δεν τήρησε. Φταίει;

β) Η Μεραρχία (αυτό το όνειρο της Κυπριακής Δεξιάς την οποία χρηματοδοτεί η Αστική Τάξη) βρισκόταν εδώ με στόχο την παρεμπόδιση της "κομμουνιστικοποίησης της Κύπρου" - σαν ξένη δύναμη δηλαδή ενάντια σε μια μαζική πολιτική δύναμη της χώρας μας. Μήπως εκεί βρίσκεται και η φανταστική γοητεία που ασκεί αυτή ανέφικτη επιθυμία;

Σαν σύνολο το βιβλίο του κ. Οικονομίδη αποφεύγει επιμελώς να αγγίξει τις ευθύνες της εθνοφοροσύνης - των ψηφοφόρων, δηλαδή, της Αστικής Τάξης. Γιατί δεν καταλογίζεται στα χειρότερα λάθη του Μακαρίου η ανάθεση της ΕΟΚΑ στο Γρίβα; Αυτός ο κύριος δε χρειάζεται "απομυθοποίηση"; Μερικές φορές καταντούν και αστεία τα επιχειρήματα. Γιατί δηλαδή να είναι πιο πιστευτά τα επιχειρήματα των συνεργατών του Γρίβα αντί των συνεργατών του Μακαρίου για τις βόμβες του 1956; Καλά, πού ζούσε ο κ. Οικονομίδης το 1972-1974; Ήταν δυνατό να δεχθεί ο Μακάριος συμφωνία που απέκλειε την Ένωση τότε, με την ΕΟΚΑ Β' και το στρατό και το εκπαιδευτικό σύστημα στα χέρια των γριβικών, των χουντικών και των εθνικιστών που λειτουργούσαν σαν κράτος εν κράτει; Και πώς είναι δυνατόν να κριτικάρεται η λειτουργία της δημοκρατίας από το 1960 μέχρι το 1974 χωρίς ούτε μια αναφορά στην ατμόσφαιρα και τη νοοτροπία που δημιουργήσαν οι καπετάνιοι της ΕΟΚΑ από το 1958.

Είναι σαφείς οι ευθύνες του Μακαρίου και για τα 13 σημεία και για την έλλειψη θάρρους (ή για ελληνοκυπριακή υπεροψία) απέναντι σε συμφωνία με τους Τουρκοκύπριους το 1972/1974. Όμως κάποιον ακόνιζαν τα μαχαίρια πριν το 1963 (ας διαβάσει ο κ. Οικονομίδης μια πρόσφατη συνέντευξη

για το φόνο της Τζεμαλιέ το 1963 και την νοοτροπία του “να τους φάμεν” και θα καταλάβει) και κάποιοι δολοφονούσαν εν ψυχρώ την περίοδο 72-74.

Πού ήταν τότε η αστική τάξη να μαζέψει τους ψηφοφόρους - οπαδούς της; Μερικοί προσπάθησαν.. Διστακτικά.

Ο κ. Οικονομίδης δεν τα βλέπει αυτά γιατί και το πλαίσιο ανάλυσης του βλέπει μόνο στην κορυφή της πυραμίδας - στις ελίτ. “Αν άλλαζε αυτή η φράση”, “αν γινόταν εκείνη η κίνηση”... Η ιστορική - κοινωνιολογική πραγματικότητα είναι όμως πιο περίπλοκη. Οι συλλογικές φαντασιώσεις και οι κοινωνικές ομάδες έχουν δικές τους δυναμικές που δεν ελέγχονται τόσο εύκολα από τις ελίτ. Και η ιστορία της Αστικής Τάξης της γλυκειάς χώρας τον 20ο αιώνα, πέρα από τη γενναία στάση μερικών νούσιμων, υπήρξε μια στάση αρκετά συμφεροντολογική με τεράστιες ευθύνες για την πληγή που εν θρέφει... Γιατί οι αστοί, από τα σαλόνια τους, μπορούσαν να δουν πού οδηγούσε η απόρριψη της Αυτοκυβέρνησης το 1947, η ΕΟΚΑ, οι επιθέσεις του 1963, η ΕΟΚΑ Β’ και το πραξικόπημα.

Επέμεναν ωστόσο να συντηρούν τις φαντασιώσεις της εθνικοφροσύνης - μέχρι σήμερα το κάνουν.

Πρέπει να υπάρχει μια αβάσταχτη μοναξιά στα ύψη της οικονομικής και πολιτικής ελίτ καθώς αντικρίζει τους οπαδούς της. Απέναντι σ’ αυτούς, πώς θα απομυθοποιήσουμε την ιστορία που τους έμαθαν...; Τολμούν οι αστοι-φιλελεύθεροι διανοούμενοι να πουν την αλήθεια στους εθνικόφρονες οπαδούς; Και ποιος θα τιμήσει επιτέλους τον Ιωάννη Κληρίδη;

Υ.Γ.1: Για να μην υπάρχει παρεξήγηση: Η πιο πάνω κριτική είναι φόρος τιμής στο έργο του κ. Οικονομίδα - απ’ την αντίπερα όχθη.

Υ.Γ.2: Καλά, γιατί δεν παραιτήθηκε ακόμα ο κ. Ευαγγέλου; Η “όμηρος” είναι νεκρή, την σκότωσαν οι ΜΜΑΔιδες... Ευθύνες; Για την εκτέλεση του Λευτέρη θα τα πούμε άλλη φορά. Κάτι θυμίζει...

Υ.Γ.3: Το Φεστιβάλ Κυπριακού Τραγουδιού ήταν βάλαμο στην γή που μπορεί τελικά να θρέψει.

[Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση](#), [Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση](#), [Νέα Εξήγησις της Γλυκειάς, Χώρας, Κύπρου \(Βιβλίο\)](#), [Δεκαετία 2010-2013, 2013, Λευκωσία \(νότια\), Λευκωσία](#)

From:

<https://movementsarchive.org/> - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:

<https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:books:unclassified:glikiahora:astiki>

Last update: **2025/04/20 19:33**

